

Βαση δὸ τοῦ τῆς ὑπερβολῆς ὅτι τὴν μέσσην ἔξιν· ὅτε δ' ὅτι τῆς ἐλλείψεως ἢς πλέον ἀπέχει, εἴτε δοκεῖ ἀναπλάττειν τῆς. αὖθις καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν μὲν τοῖς πόνοις ὑπεριότιον ἢ ὑπερβολῆς τῆς ἐλλείψεως, καὶ ἐγγύτερον τῷ μέσῳ. ἐν δὲ τῇ ἔσφῃ ἢ ἐλλείψεως ὑπερβολῆς. ὡς καὶ αἱ ποσειδωνεὶς ἔξεις αἱ φιλοζυμναστικαί, φιλυγείας μᾶλλον ἔσονται καὶ ἑκατέρω τῶν ἀρεστῶν· ἐνταῦθα οἱ πολυπονώτεροι, ἐνταῦθα οἱ ἑσπερικώτεροι καὶ ἐναντίως τῶ μετρίῳ καὶ τῷ ὥς οὐ λόγος, ἐνταῦθα ὁ ἀπονος, καὶ ἡ ἀμφω, ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁ δολωστικός, καὶ οὐχ ὁ πενήτικός. συμβαίνει δὲ τῷτο, διότι ἢ φύσις ἰσότητος οὐ ποιεῖ ἀπαντα ὁμοίως ἀφείσθηκε τῷ μέσῳ, ἀλλ' ἢ πῶν ὑβὲρ φιλοπονοῖ ἐσμεν, μᾶλλον δ' ὑπολαωστικοί· ὁμοίως δὲ παύτ' ἔχει καὶ ἀπὸ ψυχῆς. ἀναπλάττει δὲ τίθεται τῶν ἔξιν, ἐφ' ἧν τε ἀμφοτέρω μᾶλλον, καὶ ἐφ' ἧν οἱ πολλοὶ ἢ δ' ἑτέρω ὡς περ ἐκ οὐρα λαμβάνει· δια γὰρ τὸ ἄλλοτερον ἀναμῶν τὸ ὅστις· ὅς ὄργῳ πορεύεται, καὶ τὸν ὄργῳ τῶ πορεύω. καὶ τοι ὅτι ὑπερβολῆς, καὶ ὅτι τῶ ἔλειαν ἔξιν, καὶ τῶ κατεταλακτικῶν ἔξιν, καὶ ἐκ ὄργῳ ἔξιν ἁπαστῶν ἄλλ' ὀλίγος οἱ κυριώτερος ἔπ' ἐκείνῳ ὅ πάντες ῥέπουσι μᾶλλον. διὸ καὶ οὐ κολακικὸν ὁ θυμός. ἐπεὶ δ' εἴληπται ἢ διαλογῆ ἢ ἔξιν καὶ ἔξιν καὶ τὰ πείθει, καὶ αἱ ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις, καὶ τῶ ἀναπλάττει ἔξιν καὶ ἔξιν αἱ ἔχουσι καὶ τὸν ὄργῳ λόγον (τίς δ' ὄργῳ λόγος, καὶ ποιεῖ τίνα δὲ ὄργῳ ὑποβλέποντας, λέγειν τὸ μέσον, ὕστερον ἐπιπέπτεον) φανερόν δ' ὅτι πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ καὶ κακίαι, ἀπὸ ἡδονῶν καὶ λυπῶν ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως εἰσὶ, καὶ ἡδοναὶ καὶ λυπῶν δὸ τῶ εἰρημῶν ἔξιν καὶ παθημάτων γίνονται. ἀλλὰ μὲν ἢ γὰρ βελήσθη ἔξιν ἢ ἀπὸ ἔξιν, μέσον ὅτι. δῆλον τοίνυν ὅτι αἱ ἀρεταὶ ἢ πᾶσαι, ἢ τούτων πινές ἔσονται τῶ μεσοτήτων.

Κεφάλαιον ε.

Αβωμῶν ἐν ἀλλῶ ἀρχὴν τῆς ὀπίσθους ἀπέψεως, εἰσὶ δὲ πᾶσαι καὶ ἐσται, καὶ φύσιν πινές ἀρχαί, διὸ καὶ ἐκείνης πολλὰ δυνάμει τοιαῦτα γινώσκον, ὅς ἀνθρώπος ἀνθρώποις, καὶ ζῶων ὃν ὅλων ζῶα, καὶ φυτῶν φυτά· ποιεῖ δὲ τούτοις ὄγ' ἀνθρώπος, καὶ ποιεῖ ζῶων πινῶν ὅτι ἀρχὴ μόνον τῶ ζῶων. τῶ δ' ἄλλων οὐδὲν εἰποιμῶν ἀν ποιεῖται. τῶ δ' ἀρχῶν ὅσαι τοιαῦτα,

transit ad medium, is contrarius magis videtur. Quemadmodum in corporibus laborando quidem excedere, quàm deficere, edendo verò deficere, quàm excedere, salubrius est. Itaque & defectus rerum earum ij, inquam, qui his in exercitationibus sunt, similiter habent. Pro rationeque hac aut magis aut minus conducibiles dicuntur, ut nunc quidem qui laborum, nunc qui continentiae, stabilitatisque studiosiores sunt, apti magis sanitati videantur. Et contra cum à mediocri & ab eo, quod ratio probat, disceditur, nunc quidem ignavus ille, laborumque fugiens, non autem ambo, nunc verò luxu perditus, & non famelicus ille delectu deterior dicitur. Id verò evenit, quòd natura non in omnibus aequaliter à medio distat: laboribus enim minùs, quàm voluptatibus, capimur. Quae similiter circa animam habent. Contraria verò constituimus, habitum, in quo magis excedunt, & in quem vulgus inclinatur: alter verò later perinde, ac non existat profus: quia enim contingit rarius, non sentitur. Ita enim iram mansuetudini opponimus, & iracundum māsuerudo. Nam etsi excessus contingat in mansuetudine exercenda, siue admittenda reconciliatione, siue non irascendum, cum sit casus a lapidis, pauci tamen eiusmodi reperiuntur, omnibus in alterum extremum propensis, ira nanque minimè solet esse blanda. Posteaquam igitur habitus circa quamlibet passionem, ac excessus, defectusque, & contrarios habitus, quos habent secundum rectam rationem homines, enumeravimus, superest, ut quid sit recta ratio, cuiusve termini respectu, medium vocandum sit, exponatur. Manifestum verò, omnes virtutes morales, omniaque vitia, circa voluptuaria, tristitiaque excessus quosdam esse, atque defectus. Voluptates autem à memoratis habitibus, affectionibusque sunt: verum optimus habitus rei cuiusque, medius existit. Unde patet, virtutes aut omnes, aut quaedam in mediocritate sitas esse.

CAPVT VI.

Quapropter aliud principium considerationi sequenti constituitur. Etenim substantiae omnes secundum naturam principia quaedam sunt, & possunt singula multa eius generis progignere. ut homo hominè, & animal in vniuersum alia animalia, plantaeque plantas. Praeter haec verò solus omnium animantium homo alicuiusmodi quarundam principium est: quippe quòd praeter hunc nullum agere praeterca dicitur. Sed enim ea propria vocantur,